ROUGH GUIDES

TURISTICKÝ PRŮVODCE

Andalusie

ODBORNÝ • OBSÁHLÝ • PŘEHLEDNÝ

HOLIDAY WORLD

25. STŘEDOEVROPSKÝ VELETRH CESTOVNÍHO RUCHU

TOP GASTRO & HOTEL

18. - 21. 2. 2016

Výstaviště Praha - Holešovice

www.holidayworld.cz

NEJVĚTŠÍ VELETRH CESTOVNÍHO RUCHU V ČESKÉ REPUBLICE

INCHEBA EXPO PRAHA

Průvodce po Andalusii

Španělsko je pro mnohé z nás hlavně zemí býčích zápasů, flamenca, sherry a zchátralých hradů. Pro Andalusii, nejtypičtější oblast Pyrenejského poloostrova, to platí dvojnásob.

Pozornost lačného cestovatele přitáhnou především starobylé památky maurské kultury, která zde dominovala po více než sedm století. Maurové, jedna z nejsofistikovanějších středověkých civilizací, si za svá centra zvolili města Córdobu, Sevillu a Granadu. Za vidění tedy rozhodně stojí úžasná córdobská katedrála, původně středověká mešita, Mezquita; sevillský královský palác Alcázar a také granadský středověký komplex paláců Alhambra. A nejen to.

Celobarevný průvodce Rough Guides nabízí kromě erudovaného a detailního popisu míst a historických památek také barevné mapky a plánky všech větších měst. S tímto průvodcem se rozhodně neztratíte, ba naopak, cestu si náramně užijete.

NEJKRÁSNĚJŠÍ PAMÁTKY • ITINERÁŘE • ZASVĚCENÉ RECENZE

KOMPLETNÍ INFORMACE • DETAILNÍ MAPY • OSVĚDČENÉ TIPY

JOTA® NAKLADATELSTVÍ
Škárova 16
612 00 Brno
+420 539 086 580
jota@jota.cz; www.jota.cz
www.facebook.com/JOTA.nakladatelstvi

Žádná část knihy nesmí být reprodukována bez svolení nakladatelství.
ROUGH GUIDE je ochranná známka Rough Guides Ltd.

9 788074 627569

V TÉTO KNIZE NAJDETE

ÚVOD Co musíte vidět, co nesmíte minout, itineráře a ještě mnohem víc – vše, co potřebujete pro začátek vědět

ZÁKLADNÍ INFORMACE Praktické informace před odjezdem

PRŮVODCE Komplexní a velmi podrobný průvodce po celé oblasti s nejzajímavějšími tipy a barevnými mapami

SOUVISLOSTI Španělské dějiny, tanec flamenco i praktická jazyková sekce

Naše nejoblíbenější místa – skvěle situované hotely, kavárny s příjemnou atmosférou i výjimečné restaurace – jsme v průvodci vyznačili tímto symbolem ★.

Španělsko: Andalusie

Navštivte naše webové stránky **roughguides.com**.

Andalusie

napsali a sestavili

Mark Ellingham a Geoff Garvey

PRŮVODCE ROUGH GUIDES

ROUGH GUIDES

roughguides.com

PLAZA DE TOROS DE LINARES
Jueves, día 28 de agosto de 1947
ORGANIZACIÓN
D. PEDRO BALAÑA
Tarde, a las 4'45
GRANDIOSA CORRIDA DE TOROS
Patrocinada por el Exmo. Ayuntamiento con motivo de las
FERIAS Y FIESTAS DE SAN AGUSTIN
En la que se lidiarán con el permiso de la Autoridad y si el tiempo no lo impide

Obsah

ÚVOD 4

Kam se vydat 4
Kdy se vydat 8
24 míst, která nesmíte minout 10
Nejzajímavější trasy 20

ZÁKLADNÍ INFORMACE 22

Cesta do Andalusie 23
Doprava po Andalusii 25
Ubytování 29
Jídlo a pití 32
Média 36
Slavnosti 37
Býčí zápasy 39
Fotbal 40
Cestování s dětmi 40
Praktické informace 42

PRŮVODCE 50

Málaga 57
Garganta del Chorro 67
Antequera a okolí 68
Parque Natural de El Torcal 70
Nerja 70
Almuñécar 71
Letoviska pobřeží Costa del Sol 72
Gibraltar 77
Algeciras 84
Bílá města a směrem k městu Ronda 85
Ronda 87
Okolí Rondy 91
Směrem ke Cádizu a Seville 91
Sevilla 96
Sierra Morena 117
Costa de la Luz 120
Cádiz 125
El Puerto de Santa María 132
Sanlúcar de Barrameda 134
Jerez de la Frontera 136
Provincie Huelva 139
Ze Sevilly do Córdoby 144
Córdoba 149
Provincie Jaén 162
Granada 169
Parque Nacional Sierra Nevada 190
Las Alpujarras 192
Provincie Almería 201

SOUVISLOSTI 212

Dějiny 213
Flamenco 228
Jazyk 233

POZNÁMKY A REJSTŘÍK 239

VLEVO DLAŽDICOVÝ PLAKÁT NA CORRIDU, CORDÓBA **PŘEDEŠLÁ STRANA** FRIGILIANA

Andalusie

Rozšířená představa o Španělsku jako zemi toreadorů, flamenca, sherry a polorozpadlých hradů z velké části pochází z Andalusie, nejjižnější, typicky španělské části Pyrenejského poloostrova, jejímž největším lákadlem je velké množství maurských památek. Maurové, muslimové ze severní Afriky převážně arabského původu, se do Španělska dostali především z Maroka a víc než sedm set let ovládali oblast al-Andalus. První Maurové přistáli v roce 710 našeho letopočtu u města Tarifa a během čtyř let dobyli takřka celou zemi; jejich poslední království Granada padlo do rukou křesťanů teprve v roce 1492. V průběhu dlouhých staletí tu vybudovali sofistikovanou středověkou civilizaci s třemi významnými centry Córdobou, Sevillou a Granadou.

Kam se vydat

Ve všech výše uvedených městech se zachovalo množství pozoruhodných památek, z nichž zaujme především granadský palác **Alhambra**, který je mnohými považován za nejúchvatnější stavbu Evropy. Sevilla nadchne skvěle zdobeným Alcázarem a jednou z nejvelkolepějších gotických katedrál. V současnosti je to také hlavní město Andalusie a sídlo místního autonomního parlamentu, moderní rušná metropole, kterou není možné na cestách touto částí země minout. Córdoba zaujme jednou z nejkrásnějších mešit Evropy známou jako Mezquita, kterou tu postavili Maurové a dodnes je považována za jeden z architektonických divů světa.

NAHOŘE PLAZA DE TOROS, RONDA **VPRAVO** SALOBREÑA >

Všechna tři města jsou pochopitelně v hledáčku většiny domácích i zahraničních turistů a v létě v nich bývá velmi rušno. Odpočinout si můžete snadno výpravou do menších měst ve vnitrozemí Andalusie, kde na vás čekají malebná renesanční oblastní centra jako například **Úbeda**, **Baeza** a **Osuna**, ale zastavit se můžete také v moc pěkném maurském městě Carmona nebo v horských vesnicích a osadách kolem města **Ronda**, do nichž se vcelku snadno dostanete místními autobusy. Během cest Andalusií si postupně uděláte velmi dobrou představu o zdejší krajině, která je plná překvapení a velkolepých výhledů, jež se skvěle vyjímají na fotografiích z dovolené.

Těšit se můžete také na hory — mimo jiné na nejvyšší španělské pohoří **Sierra Nevada**, v němž se dá lyžovat často ještě v březnu — a poté se vypravit na nedaleké pobřeží, kde se můžete osvěžit koupelí v moři. Největším zážitkem jsou ale pěší výpravy po níže položených svazích **Las Alpujarras**. Další možností je vyrazit na velmi zajímavé, různě náročné pěší túry po mírných (méně známých) svazích pohoří **Sierra Morena**, které na vás čeká severním směrem od Sevilly.

Pobřeží je z velké části dost jednotvárné. Na obě strany od Málagy se táhne Costa del Sol, jedna z nejrušnějších pobřežních oblastí Evropy s letovisky a rekreačními centry s nepříliš kvalitními plážemi ukrytými za dlouhými řadami hotelů. I zde ale najdete dvě alternativy, kde se můžete těšit na dostatek klidu a také jedny z nejhezčích pláží celého Španělska. Jde o vesnice ležící mezi městy **Tarifa** a **Cádiz** na pobřeží Atlantského oceánu a také o osady **Almeríe** v jihovýchodní části pobřeží Středozemního moře. V druhém případě vám můžeme navíc slíbit příjemně teplou vodu, která chladne jen v průběhu zimních měsíců; přístupné jsou pláže v blízkosti Cádizu, kde je moc příjemně od června až do září. Nedaleko Cádizu na vás také čeká oblíbený největší španělský národní park **Parque Nacional Coto de Doñana** s přírodní rezervací chránící řadu rostlinných a živočišných druhů.

ANDALUSIE
EXTREMADURA
PORTUGALSKO
SIERRA MORENA
CÓRDOBA
HUELVA
SEVILLA
CÁDIZ
MÁLAGA
ATLANTSKÝ OCEÁN
MAROKO
Belalcázar
Santa Eufemia
Hinojosa del Duque
Pozoblanco
Peñarroya Pueblonuevo
Belmez
Fuente-Obejuna
Espiel
Zafra
Encinasola
Alanis
Aroche
Jabugo
Sta. Barbara de Casas
Almonaster la Real
Aracena
Zufre
El Real de la Jara
Cazalla de la Sierra
Córdoba
Guadalquivir
Nerva
Minas de Riotinto
Tharsis
Valverde del Camino
Lora del Río
Écija
Montilla
Carmona
La Palma del Condado
Niebla
Seville (Sevilla)
Osuna
Estepa
Ayamonte
Huelva
Almonte
Faro
Vila Real de Santo Antonio
Punta-Umbria
Mazagon
El Rocio
PARQUE NACIONAL COTO DE DOÑANA
Utrera
Morón de la Frontera
Costa de la Luz
Coto de Doñana
El Chorro
Zahara
Sanlúcar de Barrameda
Arcos de la Frontera
Chipiona
Jerez
Ronda
Coín
El Puerto de Santa María
Cádiz
Medina Sidonia
Alcalá de los Gazules
Gaucín
Casares
Fuengirola
Marbella
Jimena de la Frontera
Estepona
Chiclana
Costa del Sol
Vejer de la Frontera
Conil
San Roque
Gibraltar
Algeciras
Baelo Claudia
Tarifa
Ceuta
Tangier
Kanárské ostrovy

Madrid
Valdepeñas a Madrid
Albacete
CASTILLA-LA MANCHA
ALBACETE
MURCIA
N420
A4-E5
N322
La Carolina
Baños de la Encina
Bailén
Linares
Sabiote
Segura de la Sierra
Hornos
Montoro
Andújar
Baeza
Úbeda
Guadalquivir
SIERRA DE CAZORLA
Cazorla
Puebla de Don Fadrique
Huéscar
Galera
Orce
JAÉN
Jaén
Martos
A306
N432
Baena
Zuheros
Cabra
Priego
N331
Rute
Montefrío
N334
A44-E902
Vélez Rubio
N340
Murcia & Alicante
Lorca
A92N
Baza
Huércal-Overa
GRANADA
Purchena
ALMERÍA
Guadix
A92
Granada
La Calahorra
N324
Mojácar
Sorbas
Tabernas
Carbonaras
Archidona
Antequera
N321
Alhama de la Granada
SIERRA NEVADA
Trevélez
Ugíjar
Laujar de Andarax
Nijar
Fernan Pérez
Agua Amarga
Las Negras
Colmenar
Periana
Lanjarón
Alpujarras
Las Órgiva
Cádiar
Torviscon
Berja
Almería
Vélez Málaga
Rincón de la Victoria
Frigiliana
Albuñol
Roquetas de Mar
San José
Málaga
Torrox
Nerja
Almuñecar
Salobreña
Motril
Castell de Ferro
Adra
Torre del Mar
Torremolinos
Costa Tropical
Costa de Almería
ALBORÁNSKÉ MOŘE
Melilla
Melilla
S
0
50
kilometry

ZAJÍMAVÉ ÚDAJE

• Andalusie se rozkládá na ploše devadesáti tisíc kilometrů čtverečních, což znamená, že je zhruba stejně velká jako Irsko nebo Indiana. S přibližně sedmi miliony obyvateli je druhou největší z jedenácti španělských autonomních oblastí. Místní samospráva a parlament sídlí v oblastním hlavním městě, kterým je Sevilla.

• Andalusie je zemí velkých kontrastů. Mezi dunami západního pobřeží a mokřady národního parku Doñana můžeme najít největší oblast západní Evropy, která není propojená silnicemi, zatímco na východě v oblasti Almeríe se nachází jediná evropská poušť. V regionu Granady se vypíná do výšky 3483 metrů nad mořem nejvyšší hora Pyrenejského poloostrova Mulhacén, která je zároveň nejvyšší nealpskou horou Evropy.

• Páteří andaluské ekonomiky je turismus a zemědělství, jehož hlavními produkty jsou sherry, olivový olej a jamón serrana (sušená šunka), ceněné v celém Španělsku.

• Navzdory slunečnému podnebí se v Andalusii nachází oblast s největším množstvím dešťových srážek z celého poloostrova, a to v přírodním parku Grazalema.

• Můžete je milovat, nebo nenávidět, faktem ale je, že Andalusie koridu zbožňuje. Tento mnohamiliardový byznys zaměstnává tisíce lidí ať už přímo v aréně nebo na farmách, kde jsou chováni hrůzu nahánějící toro bravo, zvíře, jež je potomkem starého druhu býků určených speciálně na býčí zápasy. Pro mnoho mladých mužů (a také žen) z chudobou poznamenaných ulic Sevilly a Málagy je cesta ke slávě prostřednictvím koridy velkým lákadlem.

Kdy se vydat

Na pobřeží Středozemního moře je takřka celý rok teplo a v některých částech Andalusie můžeme mluvit o **subtropickém podnebí**, což znamená, že se tu dá obědvat venku i v zimních měsících. Během července a srpna teploty na pobřeží šplhají až přes 40 °C, ve vnitrozemí mohou stoupat i výš, třeba taková Sevilla je **nejteplejším místem** Španělska. V tomto ohledu je rozumné inspirovat se u místních a na procházky a výlety vyrážet ráno, kdy je ještě příjemně čerstvo, anebo později odpoledne. Přes poledne, kdy se město opéká ve slunečním žáru, doporučujeme odpočinek ve stínu. Velká letoviska jsou v červenci plná a v srpnu narvaná k prasknutí (Španělsko má prázdniny) a ceny v tomto měsíci také šplhají hodně vysoko.

Pro cestování po zemi a pobyt ve městech je tedy nejvhodnější **jaro**, začátek léta a podzim. Teploty jsou velmi příznivé, památky a turistické atrakce otevřené a turistů je rozhodně méně než v **hlavní sezoně** — zmíněné části roku doporučujeme také, pokud míříte do některého z nejvyhlášenějších letovisek. Ke konci října jsou ale pobřežní oblasti již vyprahlé, zatímco na horách a kopcích pohoří Sierra de Cazorlas, Nevada, Aracena a ve vysoko poležených údolích Las Alpujarras jsou **podzimní měsíce** naprosto úchvatné. **Zima** je nejlepší pro návštěvu muzeí a památek v Seville, Málaze, Granadě a Córdobě, protože se tak vyhnete davům, a pokud budete mít štěstí s počasím, také procházky městy mohou být víc než příjemné. Jinak je prosincové a lednové počasí často pochmurné a deštivé a ve vyšších polohách také dost chladné, i když v posledních letech je zimní počasí značně proměnlivé. Naproti tomu v Almeríi prší v průměru jen jeden den ročně a v zimě jsou zde často krásné jasné dny.

24

míst, která nesmíte minout

Během pobytu v Andalusii samozřejmě nemůžete zhlédnout všechny místní zajímavosti — a ani vám neradíme, abyste se o to pokoušeli. Proto vám nabízíme hlavní turistické atrakce podle našeho vkusu a subjektivního výběru: úžasnou tradiční i moderní architekturu, nádhernou krajinu, úchvatné fiesty a lákavé jídlo. U každého tipu najdete odkaz na stránku v průvodci, na níž se dozvíte víc.

1 RONDA

Strana 87

Obklopena horami a položena obkročmo nad roklinou El Tajo, je Ronda nejdramatičtěji položeným městem v Andalusii.

2 SEVILLSKÁ KATEDRÁLA

Strana 100

Největší gotická katedrála na světě je impozantním dílem křesťanského ducha. Katedrála stojí na místě původní mešity, ze které zbyl jen minaret zvaný Giralda, přestavěný na zvonici.

3 PĚŠÍ TÚRY

Strana 190

Andalusie je prvotřídní oblast pro pěší turistiku. Nejlepší trasy jsou v Národním parku Sierra Nevada a v dalších 24 přírodních parcích. Na fotografii je vrchol Veleta, druhý nejvyšší v pohoří Sierra Nevada.

4 MINI HOLLYWOOD
Strana 204
V Almeríjské poušti leží westernové městečko Mini Hollywood, kde se utkali Clint Eastwood, Yul Brynner, Steve McQueen a další proti „záporným" pistolníkům. Je zde k vidění mnoho filmových rekvizit z nejslavnějších westernů.

5 GIBRALTAR
Strana 77
Malé území zakončené kolosální skálou, tento pozůstatek éry kolonialismu se svou vlastní měnou, bezocasými opicemi a pivnicemi kontrastuje s Andalusií.

6 SHERRY
Strana 136
Je jen málo příjemnějších věcí než sklenka dobře vychlazeného fina nebo manzanilly a jen málokde si na ní pochutnáte lépe než v Jerezu.

7 KORIDA
Strana 155
V mnoha městech i vesnicích můžete zhlédnout koridu nebo si prohlédnout vše, co souvisí s kulturou býčích zápasů, jako třeba v Museo Taurino v Córdobě.

8 ALCÁZAR, SEVILLA

Strana 104

Pohádkový mudéjarský palác s okouzlujícími zahradami a oslnivými kazetovými stropy, malovanými dlaždicemi a štukovou výzdobou, je pýchou města.

9 ALHAMBRA, GRANADA

Strana 170

Skvostný maurský palácový komplex je ukázkou umění i citlivosti dávných architektů.

10 LA MEZQUITA, CÓRDOBA

Strana 149

Úchvatné Velké mešitě v Córdobě — jedné z nejkrásnějších staveb světa — se jen tak něco nevyrovná.

11 NÁRODNÍ PARK COTO DE DOÑANA

Strana 134 a 139

Rozlehlá neobydlená divočina největší španělské přírodní rezervace je domovem exotických plameňáků, orla iberského a kriticky ohroženého rysa iberského.

12 NÁRODNÍ PARK CABO DE GATA, ALMERÍA

Strana 206

Národní park je proslulý drsným pobřežím, slanisky a ptactvem včetně čápů, volavek a nádherných růžových plameňáků.

13 FLAMENCO

Strana 228

Údery podpatků a tklivé srdcervoucí *cante jondo* je výrazem duše obyvatel španělského jihu.

14 ALBAICÍN, GRANADA

Strana 180

Stará maurská čtvrť Granady z nezaměnitelnou atmosférou stojí na svahu kopce Sacromonte. Procházka dlážděnými křivolakými uličkami je opravdové potěšení.

13

14

15 LAS ALPUJARRAS
Strana 192

Nádherná krajina porostlá lesy s horskými potůčky, posetá dramaticky položenými dlážděnými vesničkami.

16 TAPAS BARY
Strana 32

Zážitkem je večerní návštěva několika barů, z nichž každý nabízí své vlastní speciality, třeba jamón serrano.

17 SIERRA DE GRAZALEMA
Strana 92

Mezi prudce zvedajícími se vápencovými vrcholy, dubovými a jedlovými lesy leží půvabná bílá vesnice, jež propůjčila své jméno okolnímu přírodnímu parku.

18 SEVILLSKÉ MUZEUM VÝTVARNÝCH UMĚNÍ
Strana 109

Bývalý klášter z 18. století poskytl nádherné prostředí pro expozice Sevillského muzea výtvarných umění.

17

18

19 NÁRODNÍ PARK SIERRA DE CAZORLA

Strana 167

Největší andaluzský přírodní park je rozlehlá oblast strmých vrcholů a zalesněných údolí plných divoké zvěře. Vesnice Cazorla se nachází na jednom z vrcholů.

20 CÁDIZ

Strana 125

Plný historie, mořem obklopený Cádiz je jedním z největších měst španělského jihu a podávají se zde nejlepší pokrmy z ryb a plodů moře.

21 MEDINA AZAHARA

Strana 159

Ruiny paláce vystavěného córdobským chalífou Abd ar-Rahmánem III. a pojmenovaném podle jeho favoritky az-Zahry, připomínají slávu a bohatství Córdobského chalífátu.

22 PLAZA VÁZQUEZ DE MOLINA, ÚBEDA

Strana 166

Společně s nedalekou Baezou má Úbeda nespočet úchvatných renesančních budov a náměstí je jedním z nejkrásnějších v Andalusii.

23 SEMANA SANTA

Strana 38

Nikde se neslaví svátek Semana Santa tak impozantně jako ve velkých městech Sevilla a Málaga, ale i oslavy v menších městech mají své vlastní kouzlo.

24 RYBY A MOŘSKÉ PLODY

Strana 34

Andaluská vášeň, čerstvé a chutné ryby a mořské plody podávané v barech a restauracích po celém pobřeží, například andaluská verze paelly – *arroz marinero*

Nejzajímavější trasy

Ať už chcete navštívit jen ta opravdu nejdůležitější místa, ochutnat ty nejlepší andaluské kulinářské lahůdky nebo přenocovat na opravdu speciálních místech, tyto doporučené trasy, z nichž každá vede určitou místní specifickou krajinou, vás zavedou, kam bude třeba. Abyste každou z těchto tras mohli vychutnat do nejmenšího detailu, potřebovali byste na to několik týdnů, nicméně je možné poznat alespoň část během zhruba týdne nebo trasu zkombinovat s nějakou jinou.

TO NEJLEPŠÍ Z ANDALUSIE

1 **Málaga** Přirozeným výchozím bodem je rušné dopravní centrum Málaga, které je pulzujícím přímořským městem, v němž můžete strávit den či dva. Viz str. 57

2 **Ronda** Navštivte neoficiálního krále andaluských bílých měst. Viz str. 87

3 **Sevilla** Snad nejtypičtější andaluské město s úchvatnou katedrálou, maurským Alcázarem a malebnou historickou částí. Viz str. 96

4 **Córdoba** Jedno z měst, které si prostě nemůžete nechat ujít, už jen kvůli místní mešitě, která je jednou z nejvelkolepějších maurských staveb světa. Viz str. 149

5 **Baeza a Úbeda** Dva renesanční architektonické skvosty s množstvím památek a domů z medově hnědého kamene. Viz str. 164

6 **Přírodní rezervace Cazorla** Drsné hory, hluboké rokle, zalesněná údolí a neskutečné množství zvěře — další podoba Andalusie. Viz str. 168

7 **Granada** Historické město Granada s jedinečnou Alhambrou patří k místům, která nesmí chybět při plánování žádné trasy Španělskem. Viz str. 169

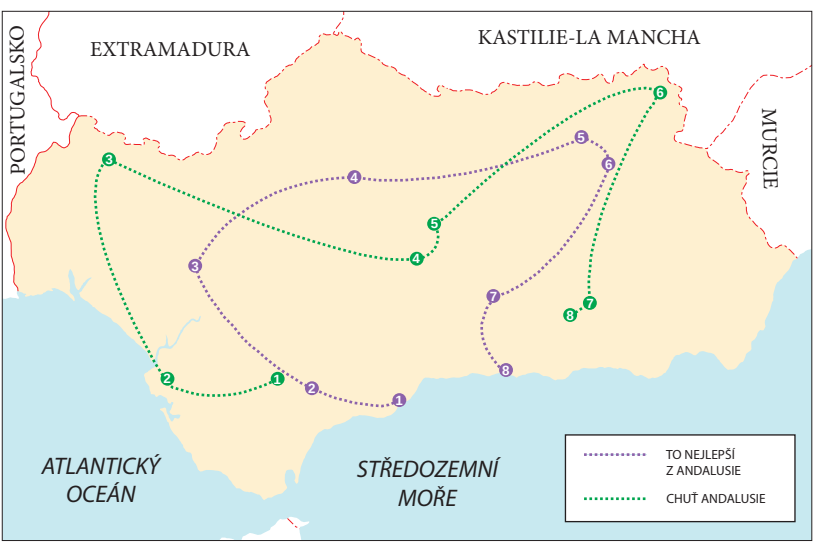

Při cestách po Andalusii můžete také objevit nádherné a veliké sochy z písku (Benalmadena, Fuengirola, Marbella, Cádiz), které tvoří La Fabrica de Arena – dva sochaři Tomas Teache a Oliver Sanchez. Pochází z Čech, začali jako sochaři s hlínou, potom je zaujal písek a své nadšení pro tento materiál přetavili do profesionální tvorby písečných soch.

www.lafabricadearena.com

8 **Almuñécar** Hlavní letovisko pobřeží Costa Tropical s krásnými plážemi, řadou kvalitních restaurací a příjemných barů, v nichž se můžete bavit až do rána. Viz str. 71

CHUŤ ANDALUSIE

1 **Villaluenga del Rosario** Tato cádizská horská vesnice je známá svými kozími sýry, která získávají mnoho ocenění. Viz str. 92

2 **Jerez** Domov vína a brandy. Můžete se zastavit v jednom z místních vinných sklepů (*bodega*) a ochutnat místní značky a také koupit pár lahví domů. Viz str.136

3 **Jabugo** Úžasnou a jedinečnou chuť šunky *jamón de bellota* můžete ochutnat ve farmářských obchodech ve vesnici. Viz str. 119

4 **Rute** Toto příjemné venkovské městečko je po celém Španělsku vyhlášené svou anýzovkou (anýzovým likérem), kterou můžete ochutnat ve sklepě *Bodega Machequita*. Viz str. 57

5 **Baena** Olivový olej z córdobské oblasti byl ceněn již v římských dobách. Proč? To se můžete dozvědět při ochutnávce v lisovně Núñez de Prado. Viz str. 162

6 **Segura de la Sierra** Jedna z nejnádherněji situovaných vesnic pohoří Sierra de Cazorla, vystavěná na samém vrcholku kopce a produkující další vynikající olivový olej, jež si získal známku kvality *denominación de origen*. Viz str. 168

7 **Trevélez** Ztracená uprostřed hor a nejvýše položená španělská vesnice je domovem v Granadě oblíbené šunky *jamón de Trevélez*. Viz str. 198

8 **Lanjarón** Místní minerální prameny lákaly návštěvníky již v dávných dobách. V lázních ve vesnici můžete ochutnat minerální vodu přímo z pramene. Viz str. 192

DUBNOVÉ SLAVNOSTI, SEVILLA

Základní informace

23 Cesta do Andalusie

25 Doprava po Andalusii

29 Ubytování

32 Jídlo a pití

36 Média

37 Slavnosti

39 Býčí zápasy

40 Fotbal

40 Cestování s dětmi

42 Praktické informace

Cesta do Andalusie

Dvě hlavní letiště Andalusie se nacházejí v Málaze a Seville. Vzrůstá i význam dalších letišť, na nichž přistávají zejména letadla nízkonákladových společností jako třeba v Granadě, Jerezu a Almeríi. Do Andalusie se můžete vydat také vlakem, což je velmi ekologický, ale zároveň drahý a pomalý způsob dopravy. Jízda autem je dost únavná (i dobrodružná), ale velkou výhodou je samozřejmě možnost blíže se seznámit s místy, kterými projíždíte.

Letadlem

Jednoznačně nejrychlejší a nejsnadnější je let **letadlem**. Přímé lety z Prahy do Málagy nebo Sevilly trvají přibližně asi tři a půl hodiny. Nízkonákladové společnosti mají většinou jen lety s přestupem a cesta s nimi trvá v průměru sedm hodin. Pokud se spokojíte s některou z nízkonákladových společností, případně si letenky rezervujete s dostatečným předstihem, let vás vyjde levněji než jízda vlakem a v některých případech i autobusem — zde je ale potřeba počítat s tím, že jízda přes velkou část Evropy je značně náročná.

Do Málagy se dostanete přímým letem z Prahy šestkrát týdně a do Sevilly jednou týdně. Nejbližší mezinárodní letiště mimo naše území s odlety do Andalusie je ve Vídni a v Mnichově. Letenky můžete koupit přímo u dané letecké společnosti nebo prostřednictvím dnes velmi oblíbených internetových specializovaných vyhledávačů. Přímé spojení mezi Prahou a Málagou nebo Sevillou zajišťují především společnosti ČSA a SmartWings, ale pokud vám nebudete vadit přestup, můžete využít prakticky kteroukoli evropskou leteckou společnost.

Ceny a prodejci letenek

Ceny letenek se mění v závislosti na sezoně a na obsazenosti letů. Zvláště v současnosti je třeba bedlivě sledovat vývoj cen a včas a výhodně nakupovat. Nejvyšší ceny a nejobsazenější lety bývají kolem Velikonoc a od června do poloviny září. I víkendový let se může prodražit až o tisíc korun oproti letu v týdnu. Letenky přijdou obvykle stejně draho u letecké společnosti jako u prodejce. K ceně nejlevnějších letenek je často třeba připočítat poplatky, i když v poslední době se prosazuje trend uvádět konečnou cenu, která se samozřejmě výrazně liší u velkých společností, jako je ČSA, a nízkonákladových dopravců, s nimiž můžete do Španělska letět často i za třetinu ceny — zvlášť když využijete různé akce. Díky velkému konkurenčnímu tlaku v poslední době ale snižují ceny letenek i velké společnosti. Stává se, že pokud si například SmartWings účtují za let dva a půl tisíce korun, některá z velkých společností nabízí spoj za cenu do tří tisíc, ale není to pravidlo, na které by se dalo spoléhat. Studenti, senioři či příslušníci jiných skupin mohou zkusit požádat o slevu. **Levné lety** se na internetu dají najít velmi snadno. Letenku zakoupenou přes internet si vytisknete, případně si ji vyzvednete před odletem na letišti. Velmi rozšířená je také možnost vytisknout si pouze potvrzení o zaplacení letenky a pomocí referenčního kódu se odbavit u letištního automatu nebo provést check-in online po internetu, takže se vyhnete často dlouhým frontám a ušetříte další poplatky s odbavením spojené. Nicméně stále platí, že se na letiště musíte dostavit minimálně hodinu (raději dvě) před odletem vybraného spoje, neboť jinak riskujete, že vám letadlo uletí.

LEPŠÍ ZPŮSOB CESTOVÁNÍ

My v Rough Guides jsme samozřejmě všichni nadšení cestovatelé a turistiku jako takovou vřele doporučujeme a podporujeme, neboť se domníváme, že pouze tímto způsobem je možné skutečně poznat svět a lidi, s nimiž se o něj dělíme. K tomu je třeba připočíst nezanedbatelný prospěch, který mají z turistického ruchu rozvíjející se ekonomiky — tento pozitivní dopad je v posledních desetiletích podle našeho názoru jasně patrný na řadě míst světa. Současně si ale pochopitelně uvědomujeme, že turistický ruch mnohde způsobuje nenapravitelné škody na životním prostředí a přispívá ke změnám klimatu; v tomto směru je obzvláště škodlivá letecká doprava, ale zanedbávat není možné ani přepravu pomocí automobilů a autobusů. Z toho plyne, že v současnosti — jistě více než kdy předtím — je třeba dbát na to, abychom cestovali co možná nejpromyšleněji a nejzodpovědněji, abychom brali ohled na místní obyvatele, jejich kulturu a životní styl. Naším společným úkolem je zachovat krásná místa naší planety pro další generaci. Chceme si užívat památky a úchvatné přírodní scenérie, ale současně je toužíme po svém odjezdu zanechat ve stavu, v jakém jsme je našli.

Zajímavou variantou mohou být **pobytové zájezdy**. Hledejte hlavně zájezdy na poslední chvíli v sezoně, před ní nebo po jejím skončení. Pozor ale na podezřele levné zájezdy, neboť v takovém případě se vám může snadno stát, že skončíte na velmi nehezkém pobřeží v blízkosti průmyslového města a podobně. Nikde také není psáno, že během pobytového zájezdu musíte celou dobu trávit v hotelu — pokud se vám podaří najít výraznou slevu, dost možná se vám zájezd může vyplatit jen kvůli letence. Jako bonus navíc dostanete dopravu do solidního hotelu, v němž si budete moct odpočinout před další cestou po Španělsku. Slevy na poslední chvíli seženete nejsnadněji za výlohami cestovních kanceláří nebo na jakémkoli online vyhledávači zájezdů. Oblíbené jsou také **eurovíkendy**, tedy krátkodobé letecké pobyty v hlavních evropských metropolích s ubytováním ve dvou nebo tříhvězdičkových hotelech poblíž centra. Nabídka poznávacích zájezdů je mimořádně pestrá a nemá smysl ji podrobně vypisovat. Asi nejjednodušší je opět využít některý z vyhledávačů nebo cestovních portálů, kde si jistě vyberete. Při výběru cestovní kanceláře se vždy vyplatí poradit se se známými, kteří s ní mají zkušenosti, případně si najít reference na internetu. K nejznámějším českým online rezervačním agenturám patří Ⓦair-lowcost.cz, Ⓦairways.cz, Ⓦcondor.cz, Ⓦkralovna.cz a Ⓦletuska.cz. Ve všech případech se jedná o velmi kvalitní stránky široce zaměřené na služby spojené s cestováním a dopravou, s rychlým a přehledným vyhledáváním leteckých spojů a rezervací letenek.

Vlakem

Z České republiky nejezdí do Španělska žádné přímé vlakové spoje, takže je nutno využít spojů s přestupy. Trasa vede z Prahy přes Curych, Ženevu, Gironu do Barcelony a pak dále na jih. Zajímavou, ovšem poněkud dražší alternativou je přejezd centrálních Pyrenejí do Aragonie přes Cafranc nebo do Katalánie přes Puigcerdu. Na prvním ze jmenovaných přejezdů vám společnost Rail Europe vystaví jízdenku jen do stanice Oloron ve Francii, odkud pak budete muset jet přes hranici autobusem. Na přejezdu do Katalánie dojedete jen do francouzské stanice Bourg-Madame, která leží na druhé straně hranice od katalánské Puigcerdy a kde budete přestupovat. Na obou přejezdech možná budete nuceni přenocovat, abyste si hory užili za denního světla.

Celkově platí, že srovnání železnice s dalšími způsoby dopravy nevychází právě příznivě. Nejenže železnice ztrácí na autobusy (o jejich pohodlí a rychlosti lze sice diskutovat, ale cena je jednoznačná), ovšem z Prahy vlak prohrává i oproti dnes již rozšířeným low-costům.

Veškeré dostupné informace o akciové společnosti České dráhy naleznete na internetových stránkách Ⓦceskedrahy.cz.

Jednorázové mezinárodní jízdenky si můžete zakoupit v předprodejích, o jejich druhu, platnosti a aktuální ceně se můžete informovat telefonicky či na internetových stránkách. Existují také síťové jízdenky, které se vám vyplatí, pokud chcete hodně cestovat vlakem. Takovou jízdenkou je InterRail.

InterRail nabízí globální síťovou jízdenku pro všechny zapojené země nebo také síťovou jízdenku pouze pro jednu zemi, kterou dříve nabízelo EuroDomino. Výraznou změnou jízdenky InterRail je zrušení jízdenek pro jednotlivé zóny. Tento globální cestovní pas je nabízen ve čtyřech variantách: 5 cestovních dnů v průběhu 10 dní platnosti, 10 cestovních dnů v průběhu 22 dnů platnosti a v platnosti 22 nebo 30 po sobě jdoucích dnů. Cestovní pas pro jednotlivé země nabízí rovněž volbu ze čtyř možností. Vybrat si můžete variantu mezi 3, 4, 6 nebo 8 cestovními dny v průběhu jednoho měsíce. InterRail se prodává pro tři věkové skupiny: děti od 4 let do svých 12. narozenin, mladistvé osoby od 12 let do svých 26. narozenin a pro dospělé od 26 let. Pro dospělé a děti je v ceníku možný výběr mezi 1. a 2. třídou, InterRail pro mládež je nabízen pouze pro 2. třídu. Jízdenky InterRail pro děti jsou za 50% cenu z jízdenky pro dospělé, ceník pro mládež je snížen přibližně o 35 %, ale pouze ve 2. vozové třídě.

Autobusem

Pravidelné autobusové linky do Španělska zajišťuje několik dopravních společností, především velký mezinárodní dopravce Eurolines (Ⓦeurolines.co.uk) a také například Student Agency (Ⓦstudentagency.cz). Většina autobusů jezdí rovnou z Prahy, některé vyjíždějí již z Brna. Trasy autobusů vedou samozřejmě přes mnoho dalších měst, kde také zastavují; jejich výčet vám rádi sdělí na informačních linkách uvedených dopravců.

Ceny jednosměrných jízdenek bývají podstatně dražší než jízdenky obousměrné. Na své linky poskytují dopravci slevy studentům i mládeži; o jejich konkrétních podobách a ostatních cenách

se informujte přímo na internetových stránkách prodejce.

Autem

Dobrou variantou dopravy je jízda vlastním **automobilem**. Jestliže se na cestu vydáte z ČR, jsou všechny tranzitní země včetně cílového Španělska v Evropské unii, můžete tedy cestovat s národním řidičským průkazem s logem EU. Pokud byste ale cestovali s karavanem, je nutné si ohlídat maximální přípustnou hmotnost soupravy, protože pokud byste ji překročili, museli byste si pořídit řidičské oprávnění BE. Pojištění motorových vozidel pro cesty do zahraničí, tzv. zelená karta, je povinností pro každého. Máte možnost zvolit si jakýkoliv cíl, kudy pojedete a kde se zastavíte, už je jen na vás.

Vzhledem k poloze České republiky a značné vzdálenosti (a také velké rozloze) Španělska není jednoduché uvést nejideálnější trasu. Zvolíte-li ale cestu podél Francouzské riviéry, nabízí se cesta Rakouskem přes Brennerský průsmyk do Itálie, po Ligurské riviéře přes Monako a dále ke španělským hranicím. Cesta z České republiky trvá přibližně dvacet hodin. Důležité je uvědomit si, že ve Francii a následně i ve Španělsku se platí za použití dálnic (mýtné). Nejpřímější cesta vede po německých nezpoplatněných dálnicích A6 a A5 přes Mulhouse, po francouzských (částečně zpoplatněných) dálnicích A36 a A6 přes Lyon a dále po A7 přes Orange a A9 přes Perpignon do Barcelony (po dálnici A7). Ve Francii i Španělsku se můžete placeným úsekům dálnic vyhnout po státních silnicích s označením N (National), což je sice delší a únavnější varianta, ale v době satelitních navigací nikoli komplikovaná. Většina úseků dálnic v blízkosti velkých měst je bezplatná. Silniční vzdálenost z Prahy do Barcelony je 1755 kilometrů, do Sevilly je to z Prahy 2850 kilometrů. Mnoho užitečných a aktuálních rad na cesty získáte na internetových stránkách automotoklubu Ⓦuamk.cz. Pokud byste se rozhodli jet do Španělska stopem, neměli byste mít žádné problémy. Trasy jsou popsány výše. Velmi užitečné je stopovat s cedulkou, na které budete mít napsáno, kam jedete. Rozhodně vám nikdo nezastaví na dálnicích nebo na velmi frekventovaných silnicích. Tam musíte stopovat před nájezdem nebo ještě lépe na výjezdech z parkovišť.

Doprava po Andalusii

Většina Andalusie je dobře pokryta sítí veřejné dopravy. Železniční síť prochází všemi hlavními městy provincie a většinou měst po cestě mezi velkými centry. Daleko efektivnější je však síť autobusových linek. Autobusy jezdí příměji, jsou rychlejší a zastavují vždy blíže vašemu cíli. Některá vlaková nádraží jsou několik kilometrů od města či vesnice, jejíž jméno nesou, a někdy tu neexistuje spojení s centrem. Přibližné údaje o četnosti spojů jsou obsaženy v průvodci. Za úvahu stojí jistě i půjčení auta. Ceny půjčoven zde patří k nejnižším v Evropě. Automobil vám dá také určitou svobodu v cestování, takže budete moci kdykoli sjet z hlavní silnice a objevovat nádhernou krajinu svým vlastním tempem.

Důležité je vědět, že veškerá veřejná doprava, a obzvlášť to platí o autobusových spojích, je o víkendech (hlavně v neděli) a o státních svátcích výrazně omezená, takže v tyto dny se rozhodně nevydávejte do odlehlejších míst. Při orientaci na jízdních řádech vám pomohou výrazy jako diario (denně), laborables (v pracovní dny včetně soboty) a domingos y festivos (neděle a státní svátky).

Vlakem

Španělská železniční společnost RENFE (Ⓣ902 320 320, Ⓦrenfe.com) provozuje neuvěřitelně spletitou síť železnic, v níž se ale vcelku snadno zorientujete díky velmi dobře vedeným a přehledným internetovým stránkám, které mají i anglickou verzi — můžete si tu zkontrolovat jízdní řád a pomocí platební karty si dokonce koupit jízdenku, kterou si před odjezdem vytisknete. Vlaky se dělí do tří kategorií.

Cercanías jsou místní příměstské vlaky v okolí metropolí. *Regionales* jezdí podobně jako autobusy — míněno co do ceny a rychlosti. Regionální rychlík exprés a vlaky Delta pokrývají velké vzdálenosti. Vlaky Largo recorrido (dálkové rychlíky) mají nespočet jmen. Podle rostoucí rychlosti a pohodlí jsou to Diurno, Intercity (IC), *Estrella* (často označené pouze hvězdičkou *), *Talgo*, *Talgo P* (kyvadlový), *Talgo 200* (T200) a *Trenhotel*. Vše od Intercity výše přijde na dvojnásobek ceny jízdenky druhé třídy. Přibývá i počet

vysokorychlostních vlaků z Madridu. Jsou to AVE do Sevilly a Málagy. Pokud si můžete toto svezení dovolit, výrazně tím ušetříte čas. Například z Madridu do Sevilly místo 6–9 hodin v běžném vlaku strávíte v AVE jen dvě a půl hodiny. Andaluská železniční síť spojuje mnoho zajímavých míst a nádraží je možné nalézt i v mnoha malých vesnicích, které nabízejí příjemné výlety úžasnou krajinou.

V posledních letech se rozmáhá kombinace vlakových spojů s autobusovou dopravou, zejména v případech, kdy město neleží na přímé trati nebo kdy vlaky jezdí v nevýhodnou dobu. V některých úsecích je vlakových autobusů až čtyřikrát více než běžných vlakových spojů. Ceny jsou stejné jako u vlaků a autobusy odjíždějí a přijíždějí k vlakovému nádraží daných měst.

Jízdenky a ceny

Lístky se prodávají ve stanicích 60 dní až 60 minut před odjezdem v okénku *venta anticipada* a poslední dvě hodiny před odjezdem v okénku *venta inmediata*. Nenechávejte nákup jízdenky na poslední chvíli, u okénka se může utvořit fronta. Na větších nádražích budou zvláštní okénka pro dálkové rychlíky largo recorrido a pro místní vlaky regionales či cercanías. Pokud nasednete do vlaku bez jízdenky, bude po vás průvodčí chtít až dvojitou sazbu jízdného, a nebudete-li mít peníze, zavolají na vás policii. Když už přece jen nastoupíte bez lístku, je lepší nejprve vyhledat průvodčího a vysvětlit mu situaci.

Dobrý způsob, jak se vyhnout frontě na jízdenku, je nákup prostřednictvím **prodejce jízdenek**, jehož provozovna je označena cedulkou RENFE. Mají počítačový rezervační systém a mohou vám přímo vystavit místenku, což je na dálkových rychlících largo recorrido stejně povinné. Ve větších městech je i přímá kancelář RENFE, obvykle v centru, nebo je možné jízdenky rezervovat telefonicky na T 902 240 202.

Na elektronicky vystavené místence si můžete do hodiny před odjezdem změnit datum (za poplatek). Pokud chcete lístek úplně stornovat, musíte tak učinit do 30 minut před odjezdem a zaplatíte 15% storno poplatek.

RENFE nabízejí různé slevy. Týká se to důchodců nad 60 let, postižených, dětí od 4 do 11 let a skupin s více než deseti členy. Slevy se pohybují mezi 20 a 40 %. Desetiprocentní sleva je poskytována na zpáteční jízdenky na *regionales* (platná 15 dní) a na *largo recorridos* (60 dní) dostanete dokonce 20 %. Můžete si koupit jednosměrnou jízdenku, když ji pak ukážete při nákupu zpátečního lístku, dostanete slevu.

Ceny jízdného jsou dost rozdílné, ale jako příklad můžeme uvést, že za cestu ze Sevilly do Málagy (2 h 30 min) zaplatíte kolem 20 €, zatímco jízda vysokorychlostním spojem AVE mezi Córdobou a Málagou (50 min) vyjde na 45 €.

Průkazky InterRail a Eurail se vyplatí pouze v případě, že hodláte Španělsko navštívit během delší cesty Evropou. V obou případech jsou k dispozici také výhradně španělské průkazky, jejichž koupi je ale třeba zvážit podle plánované cesty zemí. Průkazka InterRail Spain Pass (W interrailnet.com) opravňuje k 3, 4, 6 a 8 dnům cestování Španělskem během 1 měsíce a mladí lidé do 26 let si ji mohou pořídit pro 1. i 2. třídu. Ostatním doporučujeme průkazku Eurail (W raileurope.com), která je k dispozici v různých variantách, přičemž nejoblíbenější je na 3 dny během 2 měsíců v různých třídách. Ceny zjistíte na uvedených internetových stránkách, ale upozorňujeme, že často je výhodnější koupit si samostatnou jízdenku a v mnoha případech je vůbec nejlepší dát přednost dálkovému nebo oblastnímu autobusu. Všechny průkazky si musíte koupit před odjezdem z domova a navíc musíte počítat s různými příplatky za místenku a za expresní a vysokorychlostní spoje.

Autobusem

Autobusy budou nejčastějším dopravním prostředkem, který budete používat, zvláště vypravíte-li se mimo hlavní centra. Malé vesničky bývají většinou přístupné jen autobusem. Do všech měst jezdí spoje z hlavního města provincie. Jejich počet bývá různý, ale autobusy jsou vždy pohodlné. To platí dvojnásob o dálkových spojích. Problémem zůstává fakt, že mnohá městečka dodnes nemají autobusová nádraží a že spoje tím pádem odjíždějí a přijíždějí na různá místa (a to bohužel i v případě spojů do stejných destinací, protože autobusy provozuje několik společností). I v hlavních městech brzy objevíte, že ne všechny autobusy odjíždějí z centrálního autobusového nádraží. V textu jsou, pokud to bylo možné, popsána všechna odjezdová místa.

Jízdné je velmi rozumné: za cestu ze Sevilly do Granady (2 h 45 min) například dáte kolem 20 € a jízda z Málagy do Rondy (1 h 45 min) vás přijde zhruba na12 €. Do meziměstských spojů obvykle dostanete místenku. Do některých míst jezdí víc společností, ale všechny jízdní řády budou vyvěšeny na autobusovém nádraží (nebo na zastávce) — někdy tu najdete i anglicky mluvícího

zřízence. Jízdní řády můžete ověřit na internetových stránkách, kde ale nebývají vždy aktuální informace. Jedna z hlavních společností je Alsa (Ⓦalsa.es), která provozuje spoje po celé zemi a má i anglickou verzi internetových stránek.

Autem

Na většině andaluských silnic a na silnicích pro motorová vozidla se neplatí mýtné. Zpoplatněna je autopista (dálnice) mezi Sevillou a Cádizem a dálnice Autopista del Sol, která prochází hlavními pobřežními letovisky mezi Málagou a Esteponou. Státní silnice **autovías** jsou rovněž velmi kvalitní a rychlé, i když tu platí nižší rychlostní limit. Ovšem zpoplatněné jsou i některé státní silnice. **Mýtné** je na místní poměry dost vysoké, ale většinou se vyplatí, neboť ušetříte čas i palivo. Obvykle se dá platit kartou, ale vždy je dobré mít u sebe dostatek hotovosti. Mýtné brány jsou obvykle označené písmeny „AP" nebo „R", případně slovem *„peaje"*.

Na většině benzínových stanic můžete platit kartou. Hlavní společnosti jsou Cepsa a Repsol. Natankovat můžete normal (oktanové číslo 95), super (oktanové číslo 98) a naftu, která je označena diesel nebo gasóleo.

Pravidla silničního provozu

Ve Španělsku platí české řidičské průkazy. Povinnou výbavou auta je platná zelená karta, která je součástí českého povinného ručení. Z vybavení automobilu jmenujme výstražný trojúhelník, lékárničku a sadu náhradních žárovek.

Stejně jako v ČR jsou i ve Španělsku omezení rychlosti. Pokud není dopravním značením nejvyšší dovolená rychlost snížena, platí v obci limit 50 km/h, mimo město 90 km/h, na rychlostní silnici 100 km/h a na dálnicích je limit 120 km/h. Zvláště dopoledne čekejte na hlavních tazích radarovou kontrolu. Pokud vás španělská policie zastaví z jakéhokoli důvodu, klidně vám napaří pokutu podle sazebníku v řádu stovek eur. Jako cizinec se nebudete moci (ani chtít) dostavit k soudu, a tak budete muset zaplatit na místě v hotovosti nebo kreditní kartou. Pokud nezaplatíte na místě, zamknou vám auto, nebo vám zabaví pas.

Parkování

Najít vhodné parkovací místo může být problém především ve velkých městech a v historických centrech. Doba parkování na zpoplatněných místech je zpravidla omezená na několik hodin, nicméně stání mezi 20. a 8. hodinou ranní, v sobotu odpoledne a celou neděli je zpravidla bez poplatku. Zeleně a modře označené parkovací zóny ve většině měst znamenají nutnost uhrazení poplatku. Před opuštěním vozidla je vhodné se ujistit, že na daném místě můžete stát, neboť vozidlo stojící na zákazu může být okamžitě odtaženo. V některých městech, jako třeba v Granadě,

PĚT NEJLEPŠÍCH ANDALUSKÝCH SILNIČNÍCH TRAS

Colmenar – Málaga Tato 35kilometrová/45minutová trasa z vesnice Colmenar ležící v oblasti Axarquía, známá svým lahodným medem, pozvolna sestupující přírodním parkem Montes de Málaga nabízí úchvatný výhled na Costa del Sol. Silnice č. A7000.

Grazalema – Vejer Dech beroucí 130kilometrová/3hodinová trasa z nádherné bílé vesnice Grazalema přes velkolepé přírodní parky Sierra de Grazalema a Alocornocales, ve kterém je největší les korkových dubů v Evropě, stoupá až k na kopci vystavěnému maurskému městu Vejer s úžasnou atmosférou. Silnice č. A2304 & A2228.

Valverde del Camino – Aracena Tato 77kilometrová/75minutová trasa vedoucí z městečka Valverde del Camino po silnici N435, z níž se odbočí na A461 a projede zvláštní zapomenutou krajinou bývalé důlní oblasti v okolí řeky Río Tinto, je jedna z nejpřekrásnějších andaluských silnic. Barevné panorama s rozpukanými skalisky a třpytícími se potůčky v barvě okru, rzi a také mědi, která se zde spolu se železem a stříbrem těžila po tři tisíce let. Silnice č. N435 a A461.

Cazorla – Segura de la Sierra Tato 90kilometrová/2,5hodinová trasa začínající v kouzelném městě Cazorla prochází hustě zalesněným, největším andaluským přírodním parkem, kde pramení Río Guadalquivir, a prudce stoupá k vysoko položené vesnici Segura de la Sierra s úchvatnou maurskou pevností. Silnice č. A319 & JA9118.

Lanjarón – Yegen Tato 75kilometrová/2hodinová trasa procházející nádhernými zalesněnými podhůřími Sierry Nevady, vybízí k návštěvě mnoha prostých vesnic oblasti Las Alpujarras od vesničky Lanjarón po tu nejznámější – Yegen, jež inspirovala Geralda Brenana k napsání autobiografického cestopisu *South from Granada*. Silnice č. A4132 & A4130.

zavedli poplatek za vjezd do historického centra, což může návštěvníky mnohdy nepříjemně překvapit. V mnoha případech se potom vyplatí zaplatit si hotel s parkovacím místem nebo placené parkoviště, jež vás vyjde zhruba na 12–20 € za den. Ve vesnicích je většinou mnohem jednodušší najít parkovací místo na ulici, ale i zde se vyplatí ostražitost.

Půjčení auta

Cestování **půjčeným automobilem** vám ušetří nejeden problém. Pokud jde o půjčování aut, je Španělsko jednou z nejlevnějších evropských zemí. V každém větším městě najdete několik půjčoven, ať už místních nebo mezinárodní společností, jako jsou Avis, Budget, EasyCar, Europcar, Hertz, Holiday Autos, National a Thrifty. Tyto společnosti si účtují přibližně 130 až 200 € za týden užívání malého auta, za větší auto nebo o letních prázdninách zaplatíte víc. Místní společnosti (třeba Atesa Ⓦ atesa.es) někdy mají lepší nabídku než online půjčovny EasyCar (Ⓦ easycar.es) a Skycars (Ⓦ skycars.es), u nichž začíná cena na 25 € za den pronájmu malého auta. Další spolehlivé andaluské společnosti jsou Málaga Car Hire (pobočky po celém regionu; Ⓦ malagacarhire.com), Malagacar (Ⓦ malagacar.com) a Need2Rent-a-Car (Ⓦ needtorentacar.com) půjčují malá auta přibližně za 150 € na týden v letní sezóně. Mimo sezónu je cena přirozeně nižší.

Pokud si plánujete vypůjčit auto, mělo by vám být minimálně 21 let a měli byste mít řidičský průkaz více než 12 měsíců. Doporučujeme také zkontrolovat, zda je na zapůjčený automobil uzavřené vhodné pojištění a že jsou všechna případná viditelná poškození zaznamenána na výpůjčním listě. V každém případě stojí za zvážení možnost příplatku, který by výrazně snížil náklady spojené s opravou poškozeného vozidla.

Na kole

Cyklistika je skvělý způsob, jak navštívit místa, která byste jinak minuli, i když je potřeba mít na paměti, že Španělsko je jednou z nejhornatějších zemí Evropy a v Andalusii najdete dvě z nejvyšších španělských hor. Kromě náročných stoupání musí cyklisté bojovat také s vysokými letními teplotami. Jestliže se i přesto rozhodnete pro kolo, můžete se přemisťovat během chladnějších hodin (ráno po východu slunce a večer před západem), což vám výlet určitě zpříjemní.

Pokud váš cyklovýlet berete naprosto vážně, je vhodnější vyrazit na vlastním kole a být adekvátně vybaven. Půjčovny kol nejsou úplně všude, s jistotou je určitě najdete

ŠPANĚLSKO ZPOZA VOLANTU

Turisté, kteří nemají se španělskou automobilovou dopravou žádné zkušenosti, mají často dojem, že se ocitli ve špatném snu nebo na neoficiálních závodech pouličních gangů, při nichž je vše dovoleno. Záhy ale zjistí, že divocí blázni za volantem vozů se španělskou poznávací značkou, kteří se jim se vzteklým pohledem lepí na zadní nárazník, divoce gestikulují, troubí a současně si vyřizují cosi po telefonu, jsou mimo silnici velmi milí, společenští a přátelští lidé dbalí zákonů. Velkou výzvou je pro mnoho zahraničních návštěvníků první setkání se semafory, kruhovým objezdem a přechodem pro chodce. Pokud se před přechodem rozhodnete zastavit a pustit chodce, dobře se nejdřív podívejte do zpětného zrcátka, zda máte dost velký odstup od vozu za vámi, jehož řidič pochopitelně nemůže podobně pošetilé chování předpokládat a rozhodně s ním nepočítá. Místní řidiči si často nedělají mnoho ani z červené, a pokud jen trochu spěchají, klidně pokračují v jízdě. Současně se připravte na velmi špatné **značení** (a na velmi časté povzdechy typu: tak tohle asi byla ta odbočka, kterou jsme měli zahnout), a to dokonce i na hlavních silničních tazích. Obzvláště náročné a někdy i nebezpečné jsou nájezdy a výjezdy z *autopistas/autovías*, neboť pro místní řidiče je věcí cti, aby nikoho nepustili do vedlejšího pruhu. Většina nejhorších nehod se ale stává na jednoproudých státních silnicích označených písmenem N, takže na nich jezděte obzvlášť opatrně. Hlavní silniční tahy jsou obvykle ve velmi dobrém stavu, ale menší silnice na tom bývají hůře, i když českého řidiče vyškoleného na tankodromech rozhodně nemohou vyvést z míry. V odlehlejších částech země si dávejte pozor na ovce, kozy a dobytek pasoucí se u silnic. Na závěr ale musíme přiznat, že situace na španělských silnicích se v posledních letech postupně (i když pomalu) zlepšuje, což ale znamená, že musíte počítat s větším počtem radarových a jiných silničních kontrol. Policisté daleko přísněji kontrolují **alkohol**, což ale nic nemění na tom, že Španělsko je stále zemí, kde na čerpacích stanicích bez problémů nalévají alkoholické nápoje.

v prázdninových letoviscích a v turisticky hojně navštěvovaných městech, jako je Sevilla, Córdoba nebo Granada. Počítejte s cenou až 20 € za den nebo kolem 25 € za půldenní výlet. V Seville mohou turisté využít také výborného systému půjčování kol Sevici, který provozuje město. Ačkoli jsou Španělé nadšení cyklisté, odpovídající infrastruktura prakticky neexistuje. Cyklostezky najdete jen velmi zřídka (Sevilla a Córdoba tvoří výjimku) a jízda většími andaluskými městy je vcelku nebezpečnou záležitostí.

Doprava kola do Španělska by neměla představovat výrazný problém. Většina leteckých přepravců vám kolo přepraví jako běžné zavazadlo. Při koupi letenky je dobré na to předem upozornit a nenechávat nic náhodě. Španělští autobusoví řidiči jsou většinou ochotní, a pokud je dostatek místa, měli by vám kolo vzít společně se zavazadlem. S vlaky může být větší problém, protože pro přepravu kol existují speciální spoje, které jezdí v určitou dobu a určitou trasou. Regionální vlaky jsou obvykle bez problému, ale do vysokorychlostního vlaku si budete moct vzít s sebou kolo jen zabalené, nebo pokud budete cestovat nočním spojem.

Ve větších městech byste neměli mít problém nalézt cykloobchody a základní díly budou mít i v autopravnách. Při předjíždění na vás budou často auta troubit, což je zpočátku trochu šokující, ale když si zvyknete, oceníte bezpečnost tohoto opatření. Pokud pojedete po hlavních silnicích ve skupině, jeďte vždy za sebou, nikdy ne vedle sebe. V posledních letech došlo k několika smrtelným kolizím s cyklisty. Při nocování ve městě nenechávejte kolo na ulici ani zamčené. Zloději by si na nich lehce smlsli. Většina hostelů nakonec najde bezpečné místo, kam vaše kolo uložit.

Ubytování

Ubytování ve Španělsku je v porovnání s většinou Evropy stále poměrně levné. Výběr je bohatý – od skromných hostelů a penzionů až po luxusní pětihvězdičkové hotely a paradory, zpravidla situované do historického objektu, jakým je klášter, hrad apod. Nejčastějším typem ubytování jsou v pobřežních letoviscích typické prázdninové hotely lemující pláže, i když pronájem bytu nebo domku vám rozhodně nabídne více svobody. V současné době jsou čím dál tím oblíbenější také noclehy na farmách, ve vesnických B&B a penzionech a také v horských hostincích.

Téměř v každém městě se dá sehnat jednoduše zařízený pokoj pro dva za 50 €. Na tříhvězdičkový hotel si připravte minimálně 100 €, za čtyřhvězdičkový zaplatíte přibližně 120 €, za pětihvězdičkový hotel a historický parador přibližně 150 až 200 €. Tento trend je zřejmý především v Seville a Granadě a také v moderních přímořských oblastech, kde se ceny pokojů pohybují mnohem výš.

Během turistické sezony, během festivalů a velkých kulturních akcí je včasná rezervace naprostou nutností ve všech větších městech a v prázdninových destinacích. Během místních svátků a jiných akcí jsou všechny pokoje obsazené již několik týdnů předem.

Pokud nemáte rezervaci a ubytování hledáte až po příjezdu, pamatujte si následující poučku: Směřujte ke katedrále nebo k náměstí a rozhlédněte se po přilehlé starší čtvrti. Ve Španělsku, na rozdíl od jiných evropských zemí, nemusíte zpravidla za ubytování přímo v centru nic **připlácet**; přičemž tříhvězdičkové a čtyřhvězdičkové hotely jsou většinou situovány spíše na předměstí. Pokud cestujete sami, dost vás to znevýhodňuje, protože jednolůžkových pokojů je jen poskrovnu. Pokud jste dva, nebo je vás dokonce víc, bude to pro vás velká finanční

CENY UBYTOVÁNÍ

V celém průvodci u všech ubytovacích zařízení uvádíme cenu, která platí pro **nejlevnější dvoulůžkové pokoje během hlavní turistické sezony** (tedy obvykle Vánoce /Nový rok, Velikonoce a červen–září, byť v konkrétních případech může hlavní sezona připadat i na jiné části roku — léto je hlavní sezonou na pobřeží Costa del Sol, ale v suchém vnitrozemí Andalusie může být v tomto období nejlevněji).

Z toho plyne, že často dostanete pokoj levněji (mimo jiné v rámci různých akcí, slev a speciálních balíčků). U **mládežnických hostelů** a dalších ubytovacích zařízení **s vícelůžkovými pokoji** rovněž uvádíme cenu za osobu a noc. Upozorňujeme, že k ceně pokoje či noclehu je vždy třeba připočítat **osmiprocentní daň** z přidané hodnoty (IVA), která není vždy zahrnuta v uvedené ceně, takže se raději předem informujte o celkové částce.

úleva. Je-li vás více, nebo máte s sebou dokonce děti, neváhejte smlouvat, určitě vám vyjdou s cenami vstříc.

Ceny za ubytování jsou **sezonní**, ale v recepci by měly být uvedeny minimální i maximální sazby. Pokud si rezervujete pokoj v sezoně na pobřeží, mějte na paměti, že většina hotelů přijímá rezervace minimálně na týdenní pobyt a někde vás dokonce nevezmou, nepřiplatíte-li si minimálně polopenzi. Pokud se vám to stane, nenechte se do ničeho vmanipulovat a hledejte dál. Je stále plno hotelů, kde jsou daleko flexibilnější. Budete však muset intenzivněji hledat a dříve plánovat. Nezapomíjete také, že hlavní turistickou sezonou není vždy léto, v lyžařských střediscích pohoří Sierry Nevady je nejrušněji v zimě a v některých velkých městech, například v Seville, Córdobě a Granadě bývá nejlevněji v srpnu, kdy naprostá většina obyvatel odjíždí na pobřeží. Španělé si navíc velmi rádi prodlužují státní svátky, takže pokud je ve čtvrtek nebo v úterý volno, zůstávají doma i v pátek nebo v pondělí. Většina hotelů v této době účtuje ceny jako v plné sezoně a nejen, že jsou vyšší ceny, ale také se výrazně snižují ubytovací kapacity.

Nejlepší ceny obvykle najdete na **internetových stránkách**, zejména v případě velkých hotelů — vyzkoušet můžete například společnosti NH Hoteles (Ⓦ nh-hotels.com), Accor (Ⓦ accorhotels.com) a Sol Meliá (Ⓦ solmelia.com). Mnoho hotelů také využívá služeb specializovaných internetových stránek, zvláště mimo sezonu, kdy je zvlášť obtížné naplnit kapacitu hotelu. Často můžete narazit na opravdu velké slevy. Zde jsou dvě asi nejlepší stránky: Ⓦ atrapalo.com a Ⓦ rumbo.es, které jsou sice jen ve španělštině, ale jsou přehledné.

Pokoje v soukromí a B&B

Nejlevnější nocleh nabízí ubytovací zařízení s nápisy *camas* (postele) a *habitaciones* (pokoje), které označují **pokoje v soukromí** nebo nad bary. Časté spojení je *camas y comidas* („Postele a jídlo“). Pokud cestujete s hodně napjatým rozpočtem, zkuste je. Jejich majitelé je obvykle nabízejí na nádražích a dá se s nimi dobře smlouvat o ceně. Pokoje jsou obvykle čisté, ale často se budete muset smířit s postarším a třeba i otlučeným nábytkem a společnou koupelnou.

Rychle přibývá B&B, tedy „**pokojů se snídaní**“, které mohou být zařízené velmi prostě — zejména ve venkovských oblastech — i luxusně, což pochopitelně platí hlavně pro velká města.

Pensiones, hostales a hoteles

Systém členění ubytování ve Španělsku je velmi komplikovaný a různorodé členění v jednotlivých regionech to ještě více zneprůhledňuje.

Jako pravidlo však lze říci, že nejlevnější bývají *fondas* (rozpoznatelné podle modré značky s bílým F, která je často zavěšena nad vchodem do baru). Dále v hierarchii pokračují *casas de huéspedes* (CH na modrém poli), často se objevují *pensiones* (P) a méně časté *hospedajes*. Rozdíly mezi těmito institucemi jsou velmi nejasné, obecně však ve *fondas* a *pensiones* dříve podávali jídlo a *casas de huéspedes* (doslova „domy pro hosty“) byly dříve určeny k delším pobytům. Španělský turistický průmysl se rychle rozvíjí a s rozvojem ubývá starých dobrých *fondas* a *casas* de huéspedes, které na pobřeží už dnes prakticky nenajdete.

O něco dražší a častější jsou hostales (označené Hs) a *hostal-residencias* (HsR). Jsou rozčleněny do kategorií od jedné do tří hvězdiček. Ceny za takovéto ubytování se však liší v závislosti na tom, kde se nacházíte, čili čím dále od turistických center, tím levnější a naopak. Ve většině hostales najdete velmi pěkný funkční pokoj se sprchou, což je pro dvojici ta nejideálnější kombinace k pohodlnému nepředraženému bydlení.

Posunujeme se v hierarchii a dostáváme se k honosnému slovu *hoteles* (H), které jsou také rozděleny do hvězdičkových podkategorií. Jednohvězdičkové hotely stojí jako tříhvězdičkové hostely a někdy jsou dokonce levnější. Ve tříhvězdičkovém hotelu se však již při placení v porovnání s hostelem řádně prohnete. Ve čtyř- a pětihvězdičkovém hotelu se pak dočkáte přepychu a luxusu, za který si také pořádně zaplatíte.

Seznam místních ubytovacích zařízení najdete ve všech místních informačních centrech a k dispozici je také množství internetových stránek — doporučit můžeme například skvěle vedené stránky společnosti Rusticae (Ⓦ rusticae.es), na nichž najdete především stylové venkovské a městské hotely z celého Španělska nebo společnost Asociación de Hoteles Rurales de Andalucía (Ⓦ ahra.es) zaměřenou na andaluské venkovské hotely.

Paradores

Na vrcholu hotelové hierarchie trůní státní instituce zvané **paradores** (Ⓦ .parador.es). Jedná se o překrásné luxusní budovy, obvykle přestavěné

zámky, kláštery a menší kulturní památky. Paradores na pobřeží byly většinou účelově vystavěny v šedesátých letech dvacátého století. Většina turistů si nocleh v paradorech nemůže dovolit, ale bývají to výjimečné budovy, které stojí za prohlédnutí i z architektonického pohledu, a kdyby vám ani toto nic neříkalo, tak tu bývá stylový bar a luxusní restaurace. V současné době je ve Španělsku víc než devadesát paradorů. Ceny za nocleh závisí na lokalitě a oblíbenosti, ale také významu památky, v níž je hotel umístěn. Levnější dvoulůžkový pokoj může stát kolem 110 € na noc, ale běžnější jsou ceny mezi 150–180 €. K dispozici je ale také hodně slev a různých výhodných balíčků (většinou na oficiálních internetových stránkách). Levněji se většinou mohou ubytovat také senioři, mladí lidé a tělesně postižení a snížení ceny dosáhnete rovněž při delším pobytu.

Villas, apartmány a casa rurales

K dispozici jsou rovněž celé vily. Nejvíce jich najdete na pobřeží nebo v horách. Jsou většinou velmi dobře a pohodlně zařízené a pronajímají se obvykle na týden či delší dobu. Dobrou variantou jsou rovněž apartmány — ve městě či na venkově —, které často můžete mít i na kratší dobu. V případě **apartmánů** se ale musíte připravit na hodně kolísavou kvalitu, takže se vyplatí skutečně pozorně si vybrané místo prohlédnout na internetu. Ceny se hodně liší podle místa, roční doby a míry nabízeného pohodlí. Známými zprostředkovatelskými společnostmi jsou First Choice (firstchoice.co.uk/villas) a Iglu Villas (igluvillas.com).

Casas rurales fungují na principu francouzských *gîtes*. Když budete mít štěstí, můžete dostat za málo peněz hodně muziky. Mnoho Španělů je o dovolené také samo vyhledává. Ubytování v těchto institucích se může lišit od bydlení na farmě, kde máte pokoj a stravu, až po zrestaurovaná stavení, kde si můžete sami vařit. Hodně majitelů nabízí různé sportovní a rekreační aktivity jako vyjížďky na koni, pěší túry, rybaření či jízdu na kole. Obecně lze říct, že jde o cenově výhodnou volbu. Platí se kolem 30 € na osobu, a pokud cestujete ve skupině, můžete dostat i lepší cenu.

Společnost ASETUR (ecoturismo.com) zaměřená na venkovskou turistiku a ekoturistiku provozuje skvělé internetové stránky, na nichž najdete tisíce míst seřazených podle jednotlivých oblastí a dalších kritérií, ale dobrým zdrojem informací o casas rurales jsou také internetové stránky společnosti Top Rural (toprural.com), která provozuje v Andalusii mnoho ubytovacích zařízení. Samozřejmě můžete využít i nabídku andaluských společností jako třeba Red Andaluza de Alojamientos Rurales (raar.es) nebo Rustic Blue (rusticblue.com).

Mládežnické hostely

Hodně hostelů je otevřeno pouze na jaře a v létě a v některých případech se nachází na nevýhodných místech daleko od centra. Rovněž mohou být celé dlouhodobě obsazeny nějakou školou nebo mládežnickou organizací. Pokud se budete chtít v mládežnickém hostelu ubytovat, neobejdete se bez karty HI, kterou si ale na mnoha místech můžete koupit při příjezdu. Musíme ale upozornit, že noc v mládežnickém hostelu stojí něco mezi 21–27 € (lidé do 26 let platí méně a mimo hlavní sezonu jsou ceny nižší), což v zásadě odpovídá polovině jednoduše zařízeného dvoulůžkového pokoje v hostalu nebo pensiónu. Současně je ale třeba říct, že v mládežnických hostelech bývá velmi příjemná a živá atmosféra a můžete se tam seznámit s dalšími věkově blízkými turisty. Některé se navíc nachází na krásném místě.

V některých městech a letoviscích najdete soukromé hostely. Ceny jsou většinou podobné těm oficiálním, ale můžete se těšit na hezčí zařízení a trochu víc stylu. Navíc bývají otevřené celý rok a nebudete muset platit za členskou kartu. Mnohé jsou zcela nové a kromě vícelůžkových pokojů nabízejí i dvoulůžkové pokoje a někdy velmi dobré vybavení a různé další služby (wi-fi , půjčovny kol, výpravy do okolí apod.).

Kempování

Ve Španělsku jsou doslova **stovky kempů**. Největší koncentrace kempů je pochopitelně podél pobřeží a v turisticky atraktivních oblastech. Běžná cena je okolo 5 € nebo 6 € na osobu a stejný poplatek i za stan, respektive ještě auto. Karavan nebo dodávka stojí okolo 6 €. Pokud je kemp na výhodném místě nebo pokud je nadstandardně vybaven (restaurace, bazén, bar, supermarket), zaplatíte větší obnos. V textu jsme ty nejlepší kempy popsali. Pokud hodláte hodně kempovat, obstarejte si podrobně zpracovaného průvodce *Guía de Campings*, který obsahuje kompletní seznam kempů a jejich vybavenosti. Příručka je k dostání ve větších knihkupectvích nebo si ji můžete objednat na vayacamping.net.

Ve většině případů je legální tábořit i mimo **oficiální kempy**, ale je třeba dodržovat určitá pravidla. Ve skupině musí být méně než deset lidí a nesmíte kempovat v „městských zónách, zakázaných armádních či turistických oblastech a do vzdálenosti jednoho kilometru od oficiálního kempu". V praxi to také znamená, že nesmíte **kempovat na pláži** (s jistou diskrétností můžete kempovat u pláže), a s trochou citlivosti si můžete postavit stan kdekoli v přírodě. Hodí se nejprve se slušně optat místních obyvatel.

Jídlo a pití

Bohatost a rozmanitost andaluské kuchyně je odrazem její složité historie. Jedno z typických jídel, gazpacho, sem přinesli Římané v prvním století před Kristem. Konečné podoby se ale dočkalo až po objevení Ameriky, kdy se začali v Evropě pěstovat rajčata a papriky. Velký vliv měli také Maurové, kteří pěstovali pomerančovníky, olivovníky a mandloně. Maurové také používali různá koření jako třeba kmín, skořici, muškát a šafrán; a k tomu zeleninu a ovoce, například lilek, špenát, kdoule a granátové jablko.

Moderní andaluská kuchyně patří do horské a přímořské kuchyně. Pět z osmi andaluských provincií má přístup k moři, tudíž zde ryby a mořské plody vládnou. Ve vnitrozemí dávají přednost dušeným masům, jamónu (sušená šunka) a zvěřině. V uplynulých letech došlo ke znovuoživení zájmu o regionální kuchyni a ke snahám o její zpestření, výsledkem čehož je množství velmi dobrých restaurací se šéfkuchaři, kteří hrdě nosí své michelinské hvězdičky. Ale samozřejmě ne každá restaurace nabízí vybraná jídla a ne každý pokrm je podobné kvality. Turistická letoviska mohou být v tomto směru zklamáním, a to hlavně ta, která jsou zaměřenná na zahraniční klientelu, a týden strávený na Costa del Sol vás může jednoduše utvrdit v tom, že španělským národním jídlem jsou vajíčka s hranolkami, sangria, pizza a Guiness. Naštěstí i v těchto oblastech se dá najít dobrá restaurace a tapas bar, ve kterých jedí místní a kde můžete najít kvalitní pokrmy, obzvláště pokud si objednáte menú del día, obdobu našeho menu nebo denní nabídky. V jazykové části je seznam nejčastějších potravin a jídel.

Snídaně, lehká jídla a sendviče

Tradiční andaluskou **snídaní** (desayuno) je chocolate con churros, což jsou podlouhlé sladké koblihy servírované s hustým kakaem. Ve většině kaváren podávají i toasty *tostadas* s olejem (*con aceite*) nebo máslem (*con mantequilla*) a marmeládou (*y mermelada*) a můžete si dopřát i hutnější vaječná jídla jako *huevos fritos* (smažená vejce), která nejsou typicky andaluská, ale jsou v nabídce v turistických oblastech. Bramborová omeleta – tortilla (*Tortilla de patatas*) je také skvělým tipem na snídani.

Ve většině kaváren ke kávě podávají i zákusky (*pasteles* nebo *bollos*) a koblihy. Více koláčů a sladkého pečiva však najdete ve skvělých cukrárnách *pastelerías* nebo *confiterías*. Ve větších městech bude pekařství *panadería* nebo *croissantería*, kde vedle běžného pečiva prodávají i sladkosti a zákusky. Některé bary se specializují na takzvané bocadillos, což jsou bohatě obložené bagety s velkým výběrem náplní. Pokud si je chcete nechat zabalit s sebou, požádejte obsluhu „*para llevar*" (čti: para jevar). Nepleťte si bagetu bocadillo se sendvičem, protože tohle slovo znamená ve Španělsku bílý toastový chléb se šunkou, sýrem a spoustou majonézy.

Bary, tapas a raciones

Výhodou stravování po barech je možnost experimentovat. V mnoha podnicích je jídlo vyloženo na pultu a můžete si prostě bez znalosti jazyka ukázat na to, co se vám zdá nejlákavější. Jinde mají na tabuli vypsáno „*lista de las tapas*". Tapas jsou miniporce tří či čtyř kousků masa nebo ryby nebo trocha salátu, které se často servírují zdarma k pití. Dnes většinou musíte zaplatit za vše, co je větší než několik oliv, ale malá pochoutka, pokud si nedáte nějakou extravaganci, přijde zřídka na více než 1,50–4 €. Raciones (v cenovém rozmezí 6–12 €) jsou velkou obdobou malých pochoutek a většinou se o ně dělí více lidí. Samy o sobě však nasytí jako menší jídlo. Čím je vás u stolu více, tím lépe. Tak šest porciček tapas nebo tři raciones dobře nasytí tři nebo čtyři lidi.

Tascas, **bodegas**, **cervecerías** a **tabernas** jsou různé názvy barů, ve kterých vám přinesou tapas a *raciones*. Většinou mají různé ceny, závisející na tom, zda stojíte u baru (základní sazba), nebo sedíte (až padesátiprocentní přirážka, která může za sezení na terase ještě narůst). Pokud jste přišli na tapas, měli byste vědět, jaká je místní specialita, a měli byste si ji objednat. Španělským

NEJLEPŠÍ ANDALUSKÉ RESTAURACE

V Andalusii můžete najít několik restaurací, které patří mezi ty nejlepší v celém Španělsku, v několika málo z nich byste si mohli udělat slušnou díru do rozpočtu. Zatímco mnoho restaurací doporučených v průvodci boduje zejména kvůli kuchyni samotné, na níže uvedených místech se nejen skvěle najíte, ale k nezapomenutelnému zážitku dopomůže také příjemná až vřelá atmosféra a výjimečná poloha.

El Bigote Sanlúcar de Barrameda. Viz str. 136
El Chaleco Almuñécar. Viz str. 72
El Faro de El Puerto El Puerto de Santa María. Viz str. 133
José Vicente Aracena. Viz str. 119
La Escollera Estepona. Viz str. 77
Parador de Málaga-Gibralfaro Málaga. Viz str. 66
Santiago Marbella. Viz str. 75
Taberna El Alabardero Sevilla. Viz str. 114

zvykem je přecházet z baru do baru a objednávat si to, co v daném baru zrovna dělají dobře. Dnes se bohužel v barech až příliš často používá mikrovlnná trouba, která se příliš nehodí k ohřívání například chobotnic.

Restaurace

Jak je ve Španělsku běžné, restaurace se dělí do mnoha podkategorií. Najíst se můžete v *comedoru*, *cafeterii* v *restaurantu* nebo *marisquerii*.

Comedores doporučujeme, pokud vám jde o to, abyste se najedli levně a dosyta. Comedory jsou mnohdy součástí baru (najdete je v zadní místnosti) nebo jsou jídelnou hostelu či penzionu. Často jsou úplně neoznačeny a narazíte na ně, až když míjíte otevřené dveře. Bývají to svého druhu dělnické jídelny, takže hlavní jídla se tu podávají kolem poledne a večer může být zavřeno. U silnic bývají obdoby comedorů zvané ventas či mesones, které velice oceníte, pokud budete hodně cestovat po vlastní ose. Tyto stánky s občerstvením rozeseté podél silnic po celém Španělsku slouží cestujícím již po staletí, mnohé z nich doslova. V těch nejlepších ventách dostanete levnou hutnou venkovskou stravu. Nejlepší najdete vedle parkoviště plného náklaďáků. Zemití řidiči kamionů jsou zde častými hosty, a tak se vám dostane i kulturního zážitku. O něco výš se v hierarchii stravovacích zařízení nachází restaurantes (dělí se do kategorií od jedné do pěti vidliček) a marisquerías, kde se, jak název napovídá, podávají hlavně jídla z ryb a plodů moře.

Skoro všechny restaurace nabízejí polední menu *menú del día*, obvykle tři chody za něco mezi 7–12 €, ale někdy bývají menu i levnější, v závislosti na denní době. Denní menu ale jen zřídkakdy dostanete ve večerních hodinách, a pokud ano, obvykle si je třeba trochu připlatit (totéž platí i o víkendech, kdy bývají menu trochu sytější a zajímavější). Ve vyšší kategorii restaurací si můžete dopřát ochutnávkové menu *menú de degustación*, které je vždy vynikající, ale také dost drahé — ceny se pohybují mezi 30–60 € na osobu.

Comedory částečně nahrazují jídelny zvané **cafeterías**, které jsou centrální správou děleny do kategorií od jednoho do tří hrnečků (často spíše podle kapacity a vybavení než podle kvality jídla). Jídlo se podává na jednom talíři — plato combinado, kde bude nejspíše maso, vejce, hranolky nebo kalamáry a salát, často je v ceně i pití a pečivo. Plato combinado s vínem a chlebem tak pořídíte za 5–10 €.

Abyste se vyhnuli nechápavým pohledům ze strany personálu, pokud budete požadovat jídelní lístek (menu), musíte si říci o *la carta*, protože jinak dostanete to, čemu se španělsky řekne menú, čili jídlo za pevně danou cenu. Další nutností je nechávat aspoň malé spropitné (*propina*). Nemusí jít o horentní sumy, ale pokud vám chutnalo a vyhovovala vám obsluha, oceňte to. Pět procent za účet v restauraci to určitě spraví. Další věc, na kterou si budete muset dát pozor, je daň z přidané hodnoty IVA, která se automaticky připočítává k účtu a činí sedm procent. V jídelním lístku by mělo být uvedeno, jestli je daň v ceně zahrnuta nebo ne.

Španělé mají ve zvyku jíst velmi pozdě v noci. Obědy se obvykle podávají od 13.00 do 16.00 a večeře od 20.30 nebo 21.00, ale není výjimkou, že se jí až do půlnoci. Mnohé restaurace jeden den v týdnu zavírají.

Co jíst

Jestliže máte rádi ryby a mořské plody, budete se v Andalusii cítit jako v ráji, neboť dary moře jsou v této oblasti vždy čerstvé a tvoří základ rozmanitých druhů místních vynikajích tapas. Tyto potraviny bohužel nejsou zrovna levné, proto jsou jen zřídka součástí nejlevnějších menu (i když někdy i v nich můžete najít ty nejběžnější ryby — tresku, často solenou, a hejka nebo oliheň). Určitě byste ale měli využít všeho, co se nabízí. Dušené ryby (*zarzuelas*) a paella (která také obsahuje maso, obvykle králíka nebo kuře) jsou často nezapomenutelným kulinářským zážitkem. Paella pochází původně z Valencie a dodnes se tam připravuje nejchutněji, ale na jihu můžete ochutnat *arroz marinero*, její andaluskou obdobu, která je také vynikající. Je zřejmé, že na pobřeží se připravují znamenité mořské plody, ačkoli i Cádiz a přilehlá oblast mezi městy Sanlúcar, El Puerto de Santa Maria a Jerez si zaslouží výjimečnou pozornost pro svou pestrou gastronomickou nabídku. Pokud si budete v restauraci objednávat rybu, mějte na paměti, že uváděná cena je zpravidla za 100 g, přičemž průměrný pokrm z ryby bude vážit kolem 200–300 g (nebojte se číšníka při objednávání na odhad ceny zeptat).

Maso se podává nejčastěji grilované se smaženými bramborami a trochou salátu nebo sušené či konzervované a konzumované jako předkrm nebo uvnitř sendvičů. Jamón serrano, který je vynikající a je také výborným předkrmem, je v Andalusii konzumován opravdu hojně. Ovšem ty nejjemnější druhy, vyráběné z cerdos ibericos (iberské černé prase) ve městěch Jabugo v pohoří Sierra de Aracena a Trevélez v pohoří Sierra Nevada jsou opravdu velmi drahé. Ve vnitrozemních oblastech se jí více masa než na pobřeží, věhlasný je zejména córdobský *rabo de toro* (dušený býčí ocas). V přírodním parku Sierra de Aracena určitě ochutnejte *setas* (houby), lahodné jsou také pokrmy z vepřového se *solomillo de cerdo* (vepřová svíčková). Ve venkovských oblastech v údolích Sierry Moreny a oblasti Jaen se preferuje **zvěřina** – srnčí, koroptev, zajíc a divočák, stejně jako čerstvý pstruh jsou v nabídce téměř všech místních podniků.

Zelenina

Pokud jde o zeleninu, zřídkakdy najdete na talíři více než pár smažených či vařených brambor, které doprovázejí hlavní jídlo (i když obvykle si můžete objednat z jídelního lístku ještě další přílohu). Nicméně oblasti Córdoby a Jaenu jsou výjimkou a jaenská *pipirrana jaenera* (salát se zelenými paprikami a natvrdo uvaženými vejci) je jen jedna z mnoha zeleninových jídel, které v těchto částech Andalusie můžete ochutnat. Nicméně je obvyklejší objednat si nejprve jednoduchý salát nebo andaluský nejznámější pokrm, vychlazené gazpacho. Připravuje se z namočeného a následně rozmixovaného bílého chleba a česneku, ke kterým se přidá paprika, okurka a rajčata; z regionálních variant gazpacha jmenujme především córdobské *salmorejo*, málagské *ajo blanco* a cádizskou *sopa de picadillo*.

Moučníky

Andaluské moučníky (*postre*) jsou většinou sladké a lepivé, což je jedním z dalších pozůstatků dlouholeté maurské nadvlády. Levnější podniky obvykle mají jen omezenou nabídku — čerstvé ovoce nebo flan, španělský krém s karamelem, jež je v andaluském menu často nahrazen podobným *tocino de cielo* (nebeské sádlo) či *natillas* (pudinkový krém). *Arroz con leche* (mléčná rýže), *cremo catalana* (crème brûlée) a *helado* (zmrzlina) můžete ochutnat zpravidla v těch obyčejnějších restauracích. V lepších podnicích určitě ochutnejte místní lahodné speciality, v Málaze *peras al vino* (hruška zapečená s vínem a skořicí), v Granadě *piononos* (moučníky s alkoholem) a v Cádizu *cremo de Jerez* (sherry pudink) nebo *brazo de gitano* (krémová roláda), moučník konzumovaný po celé Andalusii. V luxusnějších restauracích je dezert připravován přímo kuchařem, nebo uznávaným místním cukrářem (na některých místech se připravuje dokonce v místním klášteře), ale na levnějších a odlehlejších místech často nabízejí jen obyčejné průmyslově vyráběné moučníky, jež mohou patřičně zkazit chuť. Na takových místech je dobré se zeptat *„Es casero?* („Je to domácí?“)

Sýr

Sýr se v Andalusii vždy servíruje jako součást aperitivu tapa, ne až po jídle. Místní druhy sýrů zpravidla nejsou určeny k exportu mimo region, takže zde můžete objevit opravdu zajímavé chutě, obzvláště v oblasti Las Alpujarras. Nejznámější je ovčí sýr z oblasti Pedroches z córdobské provincie, ačkoli také tvrdý a slaný Manchego ze sousední La Manchy je velmi oblíbenou značkou. Rozhodně byste také měli ochutnat sýr z kozího a ovčího mléka, který vyrábí na území přírodního parku Sierra de Grazalema oceňovaná sýrárna Payoyo.

Vegetariáni

Vegetariáni to v Andalusii nemají vůbec lehké: hlady neumřete, ale časem vám vejce a omelety budou, lidově řečeno, lézt i ušima (běžná omeleta se řekne *tortilla francesa*, *tortilla de patatas* je totéž s vařenými bramborami). Ve velkých městech najdete vegetariánská jídla v etnických restauracích a v poslední době přibývají i další zařízení nabízející jídlo vhodné pro vegetariány. Za zmínku také stojí fakt, že mnoho druhů oblíbených tapas jsou vlastně vegetariánskými pokrmy: *espinacas con garbanzos* (špenát s cizrnou), *tortilla* (bramborová omeleta), *berenjenas fritas* (smažený lilek) a *patacas bravos* (brambory v pikantní omáčce); najít je můžete ve všech koutech Andalusie. Čerstvou zeleninu a ovoce, sýr a vejce můžete koupit v obchodech.

V restauracích se budete často muset smířit s kousky šunky nebo tuňáka, které vám budou podstrkovat v salátech a vegetariánských jídlech, protože je Španělé nepovažují za maso a chtějí jen salát „trochu ochutit". Z nutných frází, které vám pomohou sdělit váš postoj ke konzumaci masa, se naučte: *„Soy vegetariano/a. Como sólo verduras. Hay algo sin carne?"* („Jsem vegetarián. Jím jen zeleninu. Máte něco bez masa?"). Možná ale budete muset dodat ještě *„y sin mariscos"*(„a bez ryb") a *„y sin jamón"*(„a bez šunky"), abyste si byli jisti, že vám do jídla nepropašují nějaké maso.

Pokud jste vegan, budete se muset trochu podřídit nebo se smiřte s tím, že zhubnete. Některé saláty a vegetariánské pokrmy jsou skutečně striktně veganské, ale je jich málo a nabízí je jen málo podniků.

Káva, čaj a nealkoholické nápoje

Café (káva) se podává v kavárnách, barech a zmrzlinárnách (*heladerías*). Obvykle se jedná o espresso, a pokud se nezmíníte, nedostanete mléko (*café solo*). Pokud chcete kávu s mlékem, dejte si *café cortado* (malý kalíšek s kapkou mléka) nebo *café con leche* (s velkým množstvím horkého mléka). Jestliže chcete velkou nebo méně silnou kávu, dejte si *americano*. Káva s brandy, koňakem nebo whisky je známá jako carajillo. Ledová káva je *café con hielo* a v létě je osvěžující — obvykle jde o černou kávu, k níž dostanete skleničku s ledem. Čokoláda je oblíbená při snídani nebo po dlouhé noci strávené v barech — což často vyjde nastejno. Obvykle je velmi hustá a sladká. Pokud dáváte přednost spíše kakau, požádejte o místní značku Cola Cao.

Té (čaj) pijí Španělé nejčastěji černý, ale můžete si dát i bylinné čaje (*infusiones*): manzanilla (heřmánkový), *poleo menta* (mátový) a *hierba luisa* (odvar z lípie citronové). Pozor na čaj s mlékem. Španělské *té con leche* bývá sklenice horkého mléka s čajovým sáčkem.

Mezi místní nealkoholické nápoje patří *granizado* (ledová tříšť) a horchata (nápoj z mandlového mléka), na kterých si v letních měsících můžete pochutnat u stánků s občerstvením nebo v mléčných barech a zmrzlinářstvích (*heladerías*). I když voda je pitná prakticky všude, v některých větších městech a v pobřežních oblastech chutná opravdu hnusně. Minerálky nejsou drahé – v nabídce jsou perlivé (*con gas*) a neperlivé (*sin gas*).

Víno, pivo a destiláty

Ke kulinářským zážitkům patří také ochutnávka vína. Vino tinto (červené), blanco (bílé) nebo rosado/clarete (růžové) patří ke každému jídlu. Víno je velice levné a na rozdíl od střední Evropy nenarazíte na nechutné patoky, které by se nedaly pít. Většina stolních vín, která se v Andalusii konzumují, se dovážejí z jiných španělských oblastí. Určitě je dobré znát alespoň pár termínů, která jsou spojená s procesem zrání těch nejlepších vín: crianza musí mít v okamžiku prodeje za sebou minimálně dva roku zrání; *red reserva* také aspoň dva roky, přičemž alespoň jeden v dubových sudech; *red gran reserva* alespoň dva roky v dubových sudech a tři v lahvi. Vino de Mesa a Vino de la Tierra jsou ekvivalenty francouzského Vin de Table a DO (Denominación de Origen) je španělskou verzí ve Francii obvyklého kontrolovaného označení země původu Appellation d'origine contrôlée označující původ.

Jestliže se budete pohybovat mimo větší města, nabídka vín bude přirozeně omezenější. Větší restaurace ale zpravidla mají svůj sklep s dobrými víny a jejich personál vás jistě nechá rád nahlédnout do *carty de vinos*.

V Andalusii budete v restauracích také často během oběda v létě tázáni, zda chcete víno *„con Casera"*. La Casera je značka limonády, kterou si Andalusané často ředí víno, takže dostanou něco na způsob spritzu. Z této kombinace také vychází nápoj s názvem tinto de verano, mix červeného vína se sodou nebo limonádou, jež v létě výborně osvěží. Během slavností se hodně pije vinný punč sangría, který se nabízí také